

پیشینه و چشم‌انداز آینده

فصلنامه علمی -

ترویجی مشکوة

محمد حسین صادق‌پور - مجله مشکوة

وجه تسمیه و تاریخچه مجله

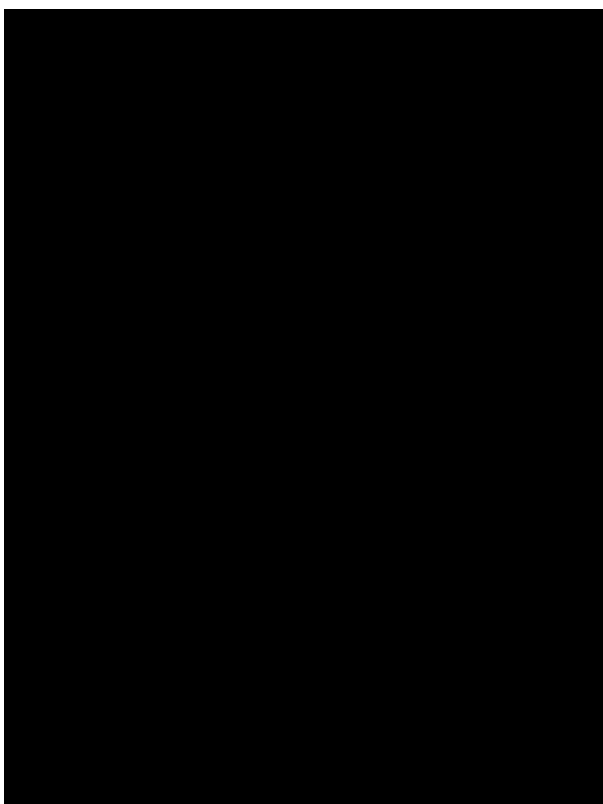
نام مشکوة از آیه ۳۵ سوره نور - الله نور السموات والارض مثل نوره کمشکوة - اقتباس شده و به معنای «چراغدان» است. انتشار مجله از سال ۱۳۶۱ با مدیر مسئولی علاءالدین حجازی آغاز شده، تا ۱۳۶۵ ادامه می‌یابد. سپس آیه‌الله محمد واعظزاده خراسانی از سال (۷۷-۱۳۶۵) به مدت دوازده سال مدیر مسئولی مجله را به عهده می‌گیرد. حیات علمی فصلنامه از سال ۱۳۷۸ به بعد با مدیر مسئولی دکتر محمد مهدی رکنی یزدی همچنان ادامه دارد.

رتبه علمی و گرایش فصلنامه

مشکوة در سال ۱۳۷۴ از سوی کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور به رتبه «علمی - ترویجی» نایل آمده است. نظر به مصوبات این کمیسیون - مبنی بر تخصصی و محدود شدن دامنه فعالیت مجله‌های علمی - این فصلنامه از بهار ۱۳۸۱ دو گرایش «قرآن و حدیث» و «تاریخ و فرهنگ اسلامی» را برگزیده است و از آثار پژوهشی فرهیختگان تنها در این دو گرایش مقاله می‌پذیرد. صاحبان مقاله از دانش‌آموختگان حوزه و دانشگاه می‌توانند با ارسال و چاپ مقاله در مشکوة از امتیاز رتبه علمی آن استفاده نمایند.

دلایل شکل‌گیری و هدف اساسی نشریه

فصلنامه علمی - ترویجی مشکوة به صاحب امتیازی بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی از سال ۱۳۶۱ به منظور نشر علوم اسلامی و معارف اهل بیت (علیهم‌السلام) و ارتقای سطح فرهنگی - علمی جامعه منتشر می‌شود. بنیاد به عنوان مرکزی علمی - تحقیقی با داشتن محققان و مترجمان توانمند در گروه‌های مختلف پژوهشی، برای نیل به اهداف مصوب در اساسنامه خود و بازتاب گوشه‌ای از دستاوردهای علمی گروه‌ها، همچنین ارتباط فرهنگی با دیگر مؤسسات پژوهشی، نیازمند انتشار مجله‌ای بود که این اهداف را پاس‌خگو باشد.

ویژگیهای ساختاری نشریه

مشکوة زیر نظر هیأت تحریریه‌ای متشکل از مدیر مسئول، رئیس هیأت مدیره و مدیر عامل بنیاد پژوهشهای اسلامی و چهار تن از اساتید حوزه و دانشگاه خارج از بنیاد اداره می‌شود. انتخاب اعضای هیأت تحریریه و یا هرگونه تغییری در ترکیب اعضا با پیشنهاد مدیر مسئول و تصویب هیأت مدیر بنیاد می‌باشد. مشکوة به صورت فصلنامه با حدود یکصد و پنجاه صفحه در قطع وزیری و جلد رنگی منتشر می‌شود. زبان اصلی مجله فارسی است و

چکیده مقالات به انگلیسی در پایان می‌آید. طلاب، دانشجویان و پژوهشگران حوزه علوم انسانی مخاطبان اصلی مجله هستند. مشکوة ناشر آرای محققان بنیاد پژوهشهای اسلامی و دیگر نویسندگانی است که اندیشه‌ها و آثار آنان با گرایش مجله همسویی داشته و بر طبق موازین علمی نگارش یافته باشد. نظر به ارتقای روابط علمی با مراکز تحقیقاتی، حداقل نیمی از مقاله‌های هر شماره مشکوة از سوی دیگر مراکز پژوهشی تأمین می‌شود. بیشترین حجم مجله را مقاله‌های تألیفی تشکیل می‌دهد

و درصد مقالات ترجمه شده اندک است. شمارگان مجله در حال حاضر ۱۵۰۰ نسخه است و هزینه چاپ و انتشار آن - از جمله حق الزحمه نگارش، ارزیابی و ویرایش مقاله‌ها - جزئی از کل هزینه‌های بنیاد است که از محل درآمد آستان قدس رضوی، پس از تصویب هیأت مدیره تأمین می‌شود.

ویژگیهای محتوایی فصلنامه

چنان که معلوم شد، مجله مشکوة ترجمان گوشه‌ای از فعالیتهای تحقیقی گروههای مختلف بنیاد پژوهشهای اسلامی و دیگر مجامع علمی است. دامنه فعالیت این نشریه تا قبل از سال ۱۳۸۱ - که تنها به دو گرایش «قرآن و حدیث» و «تاریخ و فرهنگ اسلامی» ملزم گردید - گسترده بود و شامل اکثر مباحث علوم اسلامی می‌شد. چنان که این مطلب در فهرست موضوعی مقالات هفتاد شماره مشکوة که در شماره هفتاد - بهار ۱۳۸۰ - آمده، مشهود است. در این فهرست بیش از هفتصد مقاله در زمینه‌های مختلف علوم اسلامی در ۲۴ عنوان مرتب شده است. موضوعاتی همچون:

قرآن و پژوهشهای قرآنی و حدیثی؛ کلام و مباحث اعتقادی؛ سیره و زندگی علمی چهارده معصوم علیهم‌السلام به ویژه امام رضا علیه‌السلام؛ اخلاق، علوم تربیتی و روان‌شناسی؛ فقه و مباحث حقوقی؛ تاریخ و تمدن اسلامی؛ شرح حال و آرای اندیشمندان؛ کشورهای اسلامی و تأثیر اسلام و مسلمانان در جهان؛ علوم اجتماعی (سیاست، جامعه‌شناسی و اقتصاد)؛ معرفی کتابخانه‌ها و

مراکز علمی - پژوهشی؛ کتاب‌شناسی و نقد و معرفی کتاب.

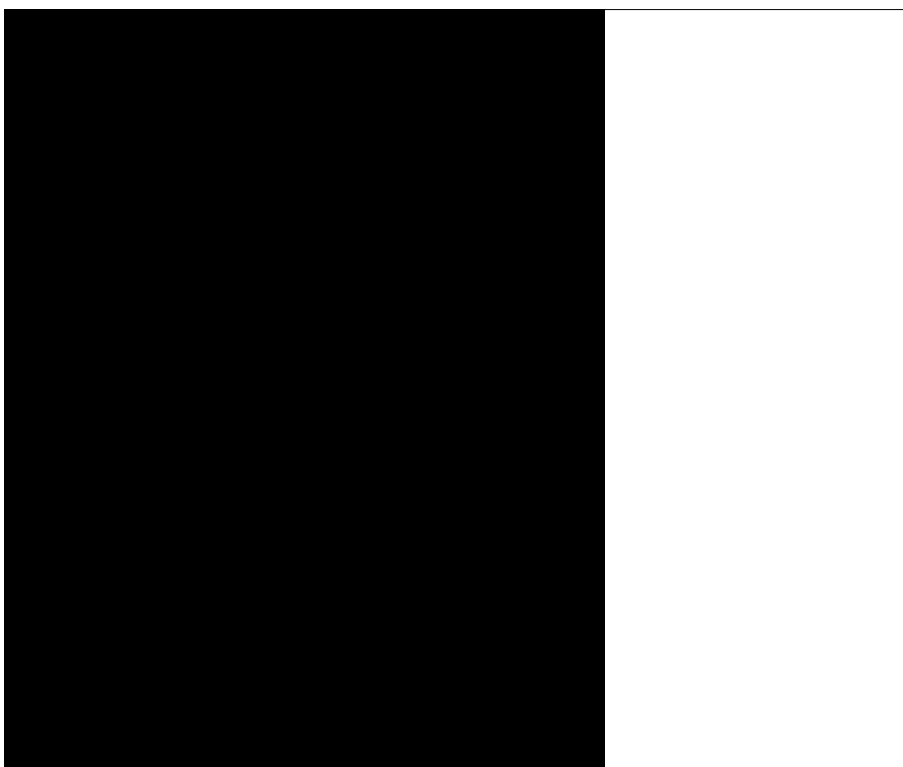
همچنین مشکوة چندین ویژه‌نامه به مناسبت‌های گوناگون بدین ترتیب منتشر کرده است:

ویژه رحلت امام خمینی رحمته‌الله، شماره ۲۳ و ۲۴ تابستان و پاییز ۱۳۶۸؛ ویژه کنگره کتاب و کتابخانه در تمدن اسلامی، شماره ۴۷ تابستان ۱۳۷۴؛ ویژه یکصدمین سال تولد امام خمینی رحمته‌الله، شماره ۶۲-۶۵ سال ۱۳۷۸؛ ویژه امام علی علیه‌السلام، شماره ۶۸ و ۶۹ پاییز و زمستان ۱۳۷۹؛ ویژه امام رضا علیه‌السلام، شماره ۷۲ و ۷۳ پاییز و زمستان ۱۳۸۰؛ ویژه امام حسین علیه‌السلام، شماره ۷۶ و ۷۷ پاییز و زمستان ۱۳۸۱.

مشکوة از ابتدا تا بهار ۱۳۸۴ بیش از نهصد مقاله در حوزه علوم اسلامی در ۸۵ شماره منتشر کرده است. چنان که اشاره شد از سال ۱۳۸۱ دامنه فعالیت نشریه تنها در دو گرایش «قرآن و حدیث» و «تاریخ و فرهنگ اسلامی» متمرکز شد. طبیعی است مقالات از این پس تنها با این دو گرایش پذیرفته و چاپ شوند. دفتر مجله برای اطلاع‌رسانی و استفاده بهینه پژوهشگران از مقاله‌های مشکوة، بر آن است تا در آینده نزدیک به مناسبت یکصدمین شماره مجله، فهرست موضوعی مقاله‌های یکصد شماره را به تفصیل یکجا بیاورد. امید است جامعه کتابخوان را مفید باشد.

دستاوردها و راهبردها

مجله مشکوة نظر به اینکه ارگان بنیاد

۱۳۸۱/۹/۱۸ از کمیسیون بررسی نشریات، تقاضای علمی - پژوهشی نموده است. مشکوة امیدوار است با رعایت ضوابط مجلات پژوهشی و همکاری کمیسیون محترم، هر چه زودتر به این مهم نیز نایل شود.

راهبردهای کلی مجله

۱- بدون تردید، سیاست کلی مجله مشکوة همواره بر آن بوده است تا ضمن کسب مدارج علمی و مقبولیت در مجامع دانشگاهی، از اهداف اساسنامه‌ای بنیاد پژوهشهای اسلامی و فراتر از آن، منویات و رسالت فرهنگی آستان

پژوهشهای اسلامی است، از همان آغاز تأسیس همواره بر اتقان مطالب، مستند بودن و استواری متن در کنار نوآوری مقاله‌ها تأکید داشته است. پایبندی مجله بر حفظ شأن علمی‌اش سبب گردید مشکوة از سوی کمیسیون بررسی نشریات در سال ۱۳۷۴ به رتبه علمی - ترویجی نایل آید.

کسب این موفقیت روح تازه‌ای در مشکوة دمید و دست‌اندرکاران مجله را بر آن داشت تا ضمن حفظ این امتیاز، فصلنامه را به سوی ویژگیهای ساختاری و محتوایی مجلات علمی - پژوهشی سوق دهند. از همین رو مجله در تاریخ

مقدس رضوی دور نماند. جمع بین این دو گر چه دشوار است، ولی با همت و پشتکار دست‌اندرکاران فصلنامه و همکاری کمیسیون بررسی نشریات علمی دست یافتنی است.

۲- نوآوری و روزآمدن کردن مقاله‌ها - در همان گرایش مجله - با عنایت به نیازهای علمی - فرهنگی امروز جامعه اسلامی با هدف گسترش قلمرو مخاطبان و پاسخگویی به ظرفیتهای موجود در میان پژوهشگران بنیاد و دیگر محققان و نهادهای پژوهشی و بسط این ظرفیتهای مطمئن هستیم آنچه تاکنون در مشکوة عرضه شده، بخشی از توان علمی محققان بنیاد و دیگر صاحبان قلم بوده است.

همچنین نگرش و رویکرد فعال و سازمان یافته در فراخوانی مقاله‌ها تا حد سفارش برای پژوهشهای مناسب با خط مشی مجله، به گونه‌ای که علاوه بر تأمین رشد کیفی فصلنامه، امکان گزینش دقیق مقاله از میان انبوه مقاله‌ها فراهم باشد.

۳- ایجاد فضای مساعد برای افزایش تعامل و تبادل علمی با دیگر مراکز پژوهشی و دانشگاهی، همچنین تأکید بر مقاله‌های تألیفی و پژوهشهای گروهی که از سویی استواری تحقیق و تقویت روحیه مشارکت جمعی و از دیگر سو منع کارهای موازی را به همراه خواهد داشت.

۴- تأکید بر ظاهری آراسته و چشم‌نواز به لحاظ (قطع، حروفچینی، طراحی جلد و صفحه‌آرایی) متناسب با ضرورت‌های کنونی و هماهنگ با محتوا و نوع مخاطبان، از دیگر دغدغه‌های مشکوة بوده است. بدون تردید

متانت و آراستگی ظاهری نشریات بدور از هرگونه ظاهرسازی، بیننده را به سوی خود کشانده و به مطالعه کردن تشویق می‌نماید. علاوه بر آن ویژگیهای ساختاری و محتوایی هر مجله برای ارتباط بیشتر با خوانندگان و بهره‌مندی از دیدگاههای سازنده آنان و نیز توسعه گستره توزیع و بازاریابی، در عصر حاضر جایگاهی ویژه دارد که کم توجهی به آن موجب حذف از گردونه رقابت خواهد شد.

قدردانی و دعوت به همکاری بیشتر

دست‌اندرکاران مجله مشکوة به تمامی کسانی که تاکنون به نحوی با مجله همکاری داشته‌اند دست‌مریزاد می‌گوید. به‌ویژه همت بلند پژوهشگرانی که حاصل اندیشه و دستاورد قلم خویش را بی‌شائبه به مجله تقدیم کرده‌اند می‌ستاید. بدون تردید ماندگاری و پویایی مشکوة همیشه مدیون اهتمام و دریغ نورزیدن صاحبان قلم بوده است.

فصلنامه مشکوة در پایان برای بالندگی و طراوت بیشتر، از آثار وزین صاحبان خرد و اندیشه در دو گرایش یاد شده مجله استقبال می‌کند. همچنین از خانواده بزرگ مطبوعات به‌ویژه نشریاتی که گرایش نزدیک و هم‌سو دارند می‌خواهد برای نوآوری و تولید علم، اطلاع‌رسانی بهینه و جلوگیری از کارهای موازی و صرف هزینه، ارتباط صمیمانه‌تری با هم داشته باشند ان شاء الله.

①